

УДК 37.018:004.9]-044.332

ВПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНИЙ
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Білоус О. С., Федорук Ю. А.

Криворізький державний педагогічний університет

Сучасне життя характеризується інтенсивним впровадженням інформації у всі сфери життєдіяльності людини. Рівень інформатизації суспільства безпосередньо пов'язаний з рівнем інформатизації освіти. Таким чином, прослідковується пряма залежність від оснащення навчальних закладів необхідним обладнанням, програмним забезпеченням, та вмінням ефективного його використання. Процес інформатизації суспільства – це процес підготовки людини до повноцінного життя в умовах нового, інформатизованого суспільства. Інформатизація освіти пов'язана з розробкою потужної матеріально-технічної бази та з підготовкою навчально-методичного комплексу нового покоління, тобто з розвитком інформаційно-освітнього середовища. Інформатизація освіти сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу за рахунок використання інформаційних технологій і впровадження нових методичних розробок в процес навчання [3, с. 33–34].

Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на вдосконалення змісту і методів навчання досліджують І. Захарова, Ю. Зубов, І. Роберт та інші. Проблемі адаптивного навчання приділили значну увагу філософи, педагоги і психологи, зокрема В. Бондар, С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Донцов, І. Зязюн, В. Кремень, В. Крутецький, Н. Кузьміна, Л. Мітіна, С. Рубінштейн та ін. На сучасному етапі цієї проблемою займаються такі педагоги, як А. Границька, С. Гончаренко, Н.

Кузьміна, О. Савченко.

Важливим елементом інформатизації освіти є впровадження адаптивного навчання. На сьогоднішній день, це питання займає провідну роль ще й тому, що відбулось проведення реформатизації освіти. Згідно концепції «Нової української школи» забезпечується обов'язкове врахування інтересів кожного учасника навчального процесу, врахування його вікових та індивідуальних особливостей розвитку, а також морально-психологічного комфорту кожного учня. І адаптивне навчання за своєю суттю спрямоване саме на реалізацію індивідуальних запитів учня, тобто йде йому назустріч, підлаштовується і пристосовується під нього. У буквальному перекладі слово «адаптація» розуміється як процес пристосування. Адаптивне навчання – це найкращий спосіб врахування не тільки індивідуальних розумових навичок, але й психічних і фізичних особливостей кожного учня, завдяки чому відбувається диференціація навчання і підтримка інклюзивної освіти, як однієї з концепцій «Нової української школи».

В процесі впровадження адаптивного навчання можна виділити ряд значних переваг. У першу чергу, кожен учень має можливість обрати для себе зручний темп навчання та засвоєння конкретного матеріалу, а це може значно прискорити процес оволодіння новою інформацією. Наступною перевагою адаптивного навчання є об'єктивність результатів навчання та оцінювання кінцевого результату. При розробці методичного комплексу завдань встановлюється єдина система оцінювання, що дає змогу зробити процес навчання неупередженим. Неабиякою перевагою адаптивного навчання є те, що комплекс завдань може бути розробленим з урахування окремого виду сприйняття інформації кожним учнем.

Одним із шляхів підвищення ефективності шкільного навчання є

визначення та вивчення провідної модальності учнів. Психологи виділяють три типи сприйняття інформації: аудіали, візуали і кінестети. Учні, які сприймають більшу частину інформації через слуховий аналізатор, відносять до групи аудіалів. Вони важко сприймають інформацію у письмовому вигляді до того часу, поки учень не почує її. Для цієї категорії учнів доцільно використовувати завдання у вигляді аудіозаписів. До візуалів відносяться школярі, які сприймають більшу частину інформації за допомогою зорових каналів, тобто через використання візуальних засобів навчання (доречним є використання ілюстрацій та демонстрацій). Тих учнів, чиїм домінуючим каналом інформації є відчуття, називають кінестетами. Ця група найкраще навчається через активне дослідження навколишнього світу, експериментування та отримання практичних навичок. Варто зазначити, що одна й та сама інформація, при адаптивному навчанні, може бути представлена у різному вигляді (текст, відео, аудіофрагмент), що дає змогу самостійно обрати кожному учню доречний тип завдання. Від специфіки провідної модальності учня залежить рівень засвоєння і відтворення навчального матеріалу. Якщо дитина за своєю природою візуал, аудіал або кінестет, це не означає, що інші органи чуття у нього практично не працюють. Чим більше каналів відкрито для сприйняття інформації, тим ефективніше йде процес навчання, їх можна і потрібно розвивати. Адаптивне навчання розраховане на розробку завдань, спрямованих на різні типи сприйняття інформації. При цьому завдання можуть бути полімодальними, тобто поєднувати у собі декілька типів сприйняття інформації: аудіо-візуальні, візуально-кінестетичні, аудіо-візуально-кінестетичні, тощо.

Останнім часом тенденція викладу інформації змінюється на краще за допомогою інноваційних технологій (наприклад, case-study,

фокус-групи, віртуальні групи тощо), які поєднують в собі більшість позитивних властивостей викладу інформації. До того ж, завдання розроблені за рівнем складності – від легких (обрання однієї правильної відповіді) до середніх (дати визначення поняттю і т.д.) та важких (розв'язання творчого завдання), від відео фрагментів до текстового викладу інформації. Слід зауважити, що при неправильному виконанні кінцевих завдань, учень з легкістю зможе зробити крок назад та ще раз, більш детально, звернути увагу на теоретичну частину. За допомогою адаптивного навчання є можливим побудова індивідуальної «кривої успіху» для кожного учня. Наприкінці навчання доречним є побудова графіку: коли учень крок за кроком оволодіває матеріалом та з першого разу успішно вирішує підсумкове завдання – крива має лінійний вигляд, але коли учень допускає помилку і змушений повернутися до навчального матеріалу – відбувається спад. Таким чином, учень бачить свої помилки, і проводить самоаналіз виконаної роботи.

У сучасних інформаційних навчальних системах проблема адаптивного навчання розглядається у двох аспектах: методичному і технічному. До методичних аспектів адаптивного навчання в інформаційних навчальних системах відносять планування і організація навчального процесу, визначення типів завдань, рівнів їх складності, послідовності подачі матеріалу, проведення різних видів контролю, визначення критеріїв оцінки кожного виду завдання. До технічних аспектів відносяться: алгоритм, який пропонує перейти на новий рівень при правильному виконанні більшої частини задач або повернутися на попередній рівень з урахуванням помилок, допущених при виконанні завдань; алгоритм оцінювання навчальних досягнень студентів, тощо [2].

Однією з найбільш ефективних педагогічних умов протікання

адаптивного навчання, на наш погляд, є виховання самостійності.

Самостійність учня – умова успішного розвитку його особистості, основа активності в пізнавальній діяльності та інших сферах життя. Розвиток самостійності учнів в процесі навчання та виховання є однією з головних проблем психолого-педагогічної науки, педагогічної практики та першочергове завдання сучасного вчителя.

«Самостійність» визначається як властивість і стан, уміння діяти без сторонньої допомоги або керівництва, самостійні дії. Із вказаних тлумачень значення слова «самостійність» випливає її приналежність до вольової сфери особистості. Вона характеризує людину (школяра) насамперед з точки зору наявності чи відсутності у її діях вольових зусиль. Ефективність оволодіння знаннями, уміннями і навичками вища тоді, коли цей процес спрямовується вчителем так, що в ньому залишається місце для доцільної самостійної пізнавальної активності учнів. Учбова самостійність – це здатність, яка проявляється в умінні власними силами, без сторонньої допомоги вирішувати поставлені вчителем чи самими учнями завдання, використовуючи при цьому нові раціональні способи роботи, та в стійкому бажанні і прагненні не лише на вимогу вчителя, а й за власним почином активно брати участь в освітньому процесі.

Пильна увага до проблеми активності й пізнавальної самостійності школярів у процесі навчання характерна для всіх періодів розвитку школи. Практичне розв'язання цієї проблеми тісно пов'язане із соціальними завданнями в галузі народної освіти, потребою навчити підростаюче покоління самостійно оволодівати знаннями. Самостійність в загальноприйнятому значенні – це незалежність, прагнення і здатність особистості здійснювати дії або вчинки без допомоги інших. Стати самостійним – природна потреба учня

та її об'єктивна необхідність [4].

Адаптивне навчання є важливим засобом розвитку самостійності кожного учня. Воно забезпечує оптимальні умови для учіння кожного школяра, базується на врахуванні можливостей і труднощів, передбачає подачу саме для нього призначеного завдання. Учіння, як один з видів діяльності людини, в умовах адаптивного стає переважно активною самостійною діяльністю, яка управляється шляхом використання самообліку.

В умовах адаптивного навчання – це не тільки повідомлення нової інформації, але й навчання прийомами самостійної роботи, самоконтролю, прийомами дослідницької діяльності, вмінню добувати знання, узагальнювати і робити висновки, фіксувати головне в згорнутому вигляді. Уміння самостійно працювати – це те, чого учень повинен навчитися у школі.

Самостійність учнів у навчанні є найважливішою передумовою свідомого й міцного оволодіння знаннями. Часто застосовувана самостійна робота розвиває зосередженість, цілеспрямованість, уміння міркувати, формує самостійність як особливість мислення і рису характеру учасника навчального процесу. Учень самостійно обирає «шлях» та «напрямок» свого навчання. Розроблений методичний комплекс має властивості, що дозволяють учню обирати темп та швидкість свого навчання, враховуючи власні індивідуальні особливості. При не правильному виконанні завдання учень повертається до теоретичного матеріалу і більш поглиблено його вивчає.

В адаптивному навчанні самостійна робота учнів протікає одночасно з індивідуальною. Індивідуалізація навчання спрямована на розвиток умінь і навичок самостійної роботи, уміння здобувати знання, вирішувати проблемні ситуації, проявляти свою творчість при

виконанні завдань [1].

І лише тоді, коли у учня буде сформована здатність оцінювати свою діяльність і свою поведінку, коли він навчиться взаємооцінювати, критикувати й бути самокритичним, тоді він зможе бути здатним до вдосконалення своєї особистості не тільки впродовж навчання у школі, а й протягом усього життя.

Таким чином, адаптивне навчання дає можливість не тільки успішно засвоїти навчальний матеріал, а й збудувати по-справжньому індивідуальну освітню траєкторію і дати учню можливість самостійного управління власним процесом навчанням.

Література

1. Биков В. Ю. Проблеми та перспективи інформатизації системи освіти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.iitta.gov.ua/9649/1/Art105Text-2.pdf.

2. Борогев В. В. Психолого-педагогические основы системы адаптивного обучения / В. В. Борогев // Наука и школа. – 2001. – № 2. – С. 12–15.

3. Преподавание в сети Интернет: учеб. пособие / отв. редактор В. И. Солдаткин. – М. : Высшая школа, 2003. – 792 с.

4. Семиченко В. А. Психологічна структура педагогічної діяльності: навч. посіб. : у 2-х ч. / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк.– К.: Видав.-поліграф. центр «Київ. ун-т», 2001. – Ч. I. – 217 с.